

Siyasal Yardım ve Sendika

17

Türkiye Gazeteciler Sendikası Temsilciler Meclisi, yayınladığı 1 nisan 1976 günlü bildirisinde, Türk-İş ana tüzüğü 4. bent 18'in «Türk siyasi hayatına ağırlığını koymayı ilke edinen Türk-İş, demokratik sol çizgideki siyasal bir partiyi destekler.» biçiminde değiştirilmesi için Türk-İş genel kuruluna önerge vermeyi benimsemiştir (1). Böylelikle, sendikaların siyasal partilerle olan destekleme ilişkileri, bir kez daha güncel konu olarak, kamuoyunu ilgilendirmeye başlamıştır.

YASAK SİYASAL FAALİYETLER

Demokratik düzenin vazgeçilmez öğeleri olan işçi mesleki kuruluşlarımız (sendika, federasyon, konfederasyonlar), Türkiye işçi sınıfının ekonomik ve sosyal haklarının alınmasında, mesleki mücadelenin yanısıra siyasal mücadeleyi de benimsemişlerdir. Nitekim, DİSK ana tüzüğü 3. bent e'de «Emekçilerin, tüm haklarını alabilmesi yalnız mesleki mücadele ile mümkün değildir. Bunun yanısıra Anayasa'daki demokratik haklarını kullanarak, siyasi mücadele yapmaları da gereklidir. Bu mücadele, işçi sınıfını varlığının tam bilincine kavuşturarak, insanın insanı sömürmesi esasına karşıt bir amaç güder.» hükmüne yer verilmiştir.

Ancak söz konusu siyasal mücadeleye, birtakım yasal sınırlamalar getirilmiştir. Gerçekten, siyasal partilerden veya onlara bağlı kuruluşlardan herhangi bir suretle maddi yardım kabul etme ve onlara maddi yardımda bulunma; onların örgütü içerisinde yer alma; bir siyasal partinin adı altında kurulma, işçi mesleki kuruluşlarına yasak olan siyasal faaliyetlerdendir (Sen. K. 16.).

Getirilen bu yasal sınırlamalarla, sendikaların siyasal faaliyette bulunma serbestliği ile sendikaların siyasal partilere karşı olan bağımsızlıkları, bağdaştırılmak istenmiştir. Böylece kural olarak sendikalar, siyasal faaliyetlerde bulunabileceklerdir. Ancak, sendikaların siyasal partilere karşı bağımsızlıkları söz konusu olduğu zaman, sendikalara yasak siyasal faaliyetler sınırılmasıyla karşılaşacaklardır.

Görüldüğü gibi, Sendikalar Kanunu açısından sendikaların; işçi sınıfının çıkarlarına ters düşmeyen, işçi sınıfından yana demokratik güçlerin yanında yer alarak siyasal alanda yardımcı olması

DEMOKRATİK BİR DÜZENDE SENDİKALARIN TOPLUMSAL GÖREV VE İŞLEVLERİNİ, SİYASAL BİR PARTİYİ DESTEKLEMELERİ YERİNE GETİRMEYE ÇALIŞMALARI, DÜZENİN GEREĞİ OLMALIDIR.

10/IV/1976 - Cumhuriyet

Tankut CENTEL

ve özellikle siyasal bir partiyi desteklemelerine hiç bir yasal engel bulunmamaktadır. Bunun temelini sendikaların, demokratik düzenin vazgeçilmez öğelerinden oluştuğu bulabiliriz. Demokratik bir düzende sendikaların toplumsal görev ve işlevlerini siyasal yardımlarla yerine getirmeye çalışmaları, düzenin gereği olarak doğal karşılanmaktadır.

Siyasal yardım deyiminden, sendikaların işçi sınıfından yana olan bir siyasal parti veya ona bağlı bir kuruluşu siyasal alanda desteklemesi ve onunla dayanışma içinde bulunması anlaşılmalıdır. İşçi sınıfından yana ve kendisine yakın bir siyasal partinin saptanmasında sendikalar, öncelikle tüzüklerinde belirtilmiş olan temel ilkelerden ve tüzükle kendilerine yüklenmiş görevlerden hareket edeceklerdir. Sendikaların siyasal yardımları, ilgili siyasal partinin iktidarda olduğu andan itibaren söz konusu olabileceği gibi; siyasal iktidar olmaya hazırlanan bir partiye karşı da yapılabilecektir.

Sendikaların siyasal yardımlarının neleri içerebileceğine gelince, bu konuda öncelikle Sen. K. 16'yı göz önünde bulundurmak gerekir. Bu nedenle maddi yardımları (ki bunlar parasal değerler kadar eşya biçiminde de olabilecektir) hukukumuz açısından ayrı tutmak gerekecektir.

Bunun dışında, sendikaların seçim çalışmaları sırasında bir siyasal partiyi veya birkaçını desteklemeleri veya bunların kazınmalarını önlemek üzere adaylarını kara listeye almaları; partiler arasında işbirliğini sağlamaları ve hattâ bağımsız adayları desteklemeleri veya kara listeye almaları; yeni kurulan bir hükümete kutlama mektubu göndermeleri siyasal yardım kavramının içeriğini oluşturmaktadır. Bütün bunların örnek olarak belirtildiği düşünülecek olursa, si-

yasal yardım kavramının ne denli zengin bir içeriğe sahip olduğu görülecektir.

Sendikaların siyasal yardımlarını yönetecekleri siyasal partilerin, anayasal düzene uygun olarak faaliyet göstermeleri de gerekmektedir. Bu nedenle sözcümleri, «rejim, doktrin veya ideolojileri itibarıyla kanunların yasak ettiği amaç ve faaliyetleri benimseyen bir partiyi örnek maksadıyla toplantı ve yayın yapamazlar; bunlar adına yardım toplayamaz vesair faaliyet gösteremezler», (Dern. K. 35/I c, 75, Sen. K. 32.). Ancak buradaki «övmek» sözcüğüne verilecek anlamı, oldukça dar yorumlamak gerekmektedir. Çünkü «övmek»nin geniş yorumu, düşünce özgürlüğü (AY. 20) ile kesişmektedir.

YASALAR ARASI İLİŞKİ

Sendikalar Kanunu sendikalar için gerekli düzenlemeleri getirdikten sonra, bunların dışındaki konular için Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanunu'nun uygulanacağını belirtmiştir, Sen. K. 32. Cemiyetler Kanunu'nun yerine geçen 1630 sayılı Dernekler Kanunu da; taşıdığı hükümlerden Sendikalar Kanunu'na aykırı olmayanlarının, sendikalar için de geçerli olacağını belirtmiştir, (Der. K. 75.).

Sendikalar Kanunu ile Dernekler Kanunu arasındaki yasal ilişkiye, sendikaların siyasal partilere desteklemeleri açısından bakacak olursak, sonuncu yasanın, sendikaların görev ve işlevlerini yeterince kavrayamadığını görürüz. Şöyle ki: Dernekler Kanunu, «kurulması yasak dernekler» başlığı altındaki 4. maddesinin (1) fıkrasında «belli bir siyasi partiyi desteklemek veya aleyhinde çalışmak, yahut siyasi partiler arasında işbirliği sağlamak, veyahut T.B.M.M. üyeliği veya mahalli idareler veya mahalle muhtarlık yahut ihtiyar heyeti seçimlerinde bir siyasi partiyi veya adaylarından birini veya birkaçını, veyahut bağımsız bir adayı veya adayları desteklemek veya kazanmalarını önlemek, yahut bunlar arasında işbirliği sağlamak» hükmüne yer vererek siyasal yardım yolunu kapatmak istemiştir.

SONUÇ

Ancak Dernekler Kanunu'nun bu hükmünün, sendikalar hakkında uygulanamayacağını belirtmek gerekir. Çünkü ilkin; Sen. K. 16, sendikalara yasak olan siyasal faaliyetleri sınırlı ve siyasal faaliyet serbestisine oranla istisnai olarak sarmıştır. İkinci olarak; Sen. K. 32'e göre sendikalar, Cemiyetler (Dernekler)

Kanunu'nun Sendikalar Kanunu'na aykırı olmayan hükümlerine tabi olacaktır. Öte yandan, Dern. K. 75/II'e göre sendikalar, özel yasalarında hüküm bulunmayan durumlarda Dernekler Kanunu'nun belirtilen hükümlerine tabi olacaktır. Bu durumda Sen. K. 16'ya ters düşen Dern. K. 4/1'nin sendikalara uygulanması düşünülemez. Üçüncü olarak, yasakoyucunun bir doğal gerçeği gözden uzak tutmadığı söylenebilir. Uz da, demokratik düzenin gereği olarak, günümüzde sendikaların siyasal partilerle destekleme ilişkilerine girdikleri gerçektir.

Türk-İş yöneticilerinin, 10. Genel Kurula Sunulacak Rapor'da, siyasal partiler karşısında tarafsızlığı savunduklarını görmekteyiz. Türkiye'de sendikaların, mesleki mücadele yanında siyasal mücadeleyi de gözden kaçırmadıkları gözlemlenecek olursa; başlangıçta verdiğimiz olayın Türkiye uygulamasında sonuncu örnek olmayacağı, şimdiden söylenebilir.

(1) Cumhuriyet, 2/IV/1976